

9 fælles anbefalinger til en styrket VEU

Dansk Folkeoplysnings Samråds VEU-gruppe

(VEU-gruppen består af repræsentanter fra Daghøjskoleforeningen, FORA, AOF, LOF, FOF, DOF)

August 2022

Der er bred enighed om, at Danmark kommer til at mangle arbejdskraft i de kommende mange år. Samtidig er der en stor gruppe af unge og voksne, der aldrig har fået, eller som risikerer at miste, deres fodfæste på arbejdsmarkedet. Dels fordi de ikke besidder de kvalifikationer, som virksomhederne efterspørger, og dels fordi de ikke har de nødvendige almene forudsætninger for at kunne opkvalificere sig fagligt. Ifølge tal fra OECD's PIAAC-undersøgelse mangler en halv million voksne basale almene kompetencer inden for dansk og matematik, og omkring 1 million danskere mangler basale it-færdigheder¹. For nogle er en medvirkende årsag til manglende basale kompetencer ordblindhed. I perioden 2010-2019 har i alt 47.500 personer deltaget i OBU-forløb. Tallet skal ses i lyset af, at der skønnes at være omtrent 250.000 ordblinde voksne i Danmark².

Deltagelse i voksen- og efteruddannelse hjælper mennesker med at finde, fastholde og videreudvikle sig i deres job. Voksne med manglende basale kompetencer er dog mindre end halvt så tilbøjelige til at deltage i voksenlæring som dem med stærkere kompetencer. Som Reformkommissionen udtrykker det, er vi nødt til at blive bedre til at understøtte, at de voksne, der har brug for at opdatere deres kompetencer, tager imod flere af de tilbud, samfundet stiller til rådighed. OECD anbefaler på denne baggrund blandt andet, at der udvikles nye og kreative måder, hvorpå man kan række ud til personer, som måtte mangle opkvalificering eller videreuddannelse, og at der benyttes relevante og blandede læringsmetoder med fokus på, at voksne lærer forskelligt³.

Der er med andre ord brug for forskellige typer af tilpassede og skræddersyede indgange og læringsmiljøer på vejen til uddannelse og arbejdsmarked. Her spiller de folkeoplysende aktører en helt afgørende rolle og potentialet er meget større.

Vi skal tilpasse kasserne til menneskene – og ikke omvendt!

Folkeoplysende skoler og foreninger arbejder med at kompetenceafklare og opkvalificere unge og voksne i de nævnte målgrupper i trygge, fleksible og ikke-skoleprægede læringsmiljøer, hvor der tages afsæt i den enkeltes behov, motivation og kompetencer. Det sker hver eneste dag, bl.a. på aftenskoler og daghøjskoler, over hele landet. Disse forløb omfatter ofte forberedende voksenundervisning, FVU og ordblindeundervisning, OBU, men undersøgelser viser, at de folkeoplysende tilbud samtidig styrker deltagernes selvværd og selvindsigt⁴. Den helt særlige folkeoplysende pædagogik udvikler motivation for at skabe nyt indhold i livet, og det giver en parathed til nye udfordringer. Og så giver det deltagerne et ønske om at udvikle nye kompetencer.

De folkeoplysende foreninger og skoleformer står for cirka en tredjedel af FVU og OBU-aktiviteten på landsplan⁵. Udgangspunktet i den enkeltes situation, fleksibiliteten i tilrettelæggelse af kurset samt et decideret ikke-skolepræget miljø gør de folkeoplysende tilbud attraktive for store dele af målgruppen med

¹ *Danskerne kompetencer: Danske resultater af OECD's PIAAC-undersøgelse, SFI (2013)*

² *Brugen af Ordblindeundervisning for voksne (OBU) En registerundersøgelse af aktivitet, deltagerprofil og videre uddannelsesforløb, EVA (2021)*

³ *Getting Skills Right – Engaging low-skilled adults in learning, OECD (2019)*

⁴ *Steen Høyrup Pedersen og Steen Elsborg: Mønsterbrydende læringsrum i folkeoplysningen (2009) og Vi søger de virksomme stoffer (2013), Dansk Folkeoplysnings Samråd*

⁵ *Børne- og Undervisningsministeriets tilskudsdata, (2021)*

svage almene kvalifikationer. Dette bygger på en lang tradition for at skræddersy opkvalificering og kompetenceudvikling efter behov – også når det gælder prøveforberedende undervisning.

Der er dog behov for justeringer i regelsættet for FVU og OBU for at sikre at flere beskæftigede, ledige og virksomheder får gavn af tilbuddene, end tilfældet er i dag. Derfor har de folkeoplysende VEU-aktører (Daghøjskolerne, FORA, AOF, LOF, FOF, DOF) følgende 9 konkrete anbefalinger til en styrket voksen- og efteruddannelse:

Målsætning 1: Bedre rammer for FVU og OBU

1. FVU skal undtages fra betalingsloven. På lige fod med OBU, bør FVU gøres statsfinansieret uanset forsørgelsesgrundlag

Lediges adgang til FVU skal styrkes. FVU er - modsat ordblindeundervisning - omfattet af betalingsloven. FVU til ledige er derfor afhængig af kommunernes/jobcentrenes økonomiske rammer. Jobcenteret skal selv betale, hvis den ledige henvises til FVU som led i en jobplan, mens der ydes statsligt taxametertilskud til andre FVU-kursister. Såfremt FVU undtages fra betalingsloven – på samme måde som OBU – vil dette på samme tid fjerne unødigt dobbeltadministration i forbindelse med indberetning af aktivitet.

2. FVU Digital og FVU Engelsk skal gøres til permanente fagtilbud, som er åbne for borgere både i og uden for beskæftigelse

Det er en lavthængende frugt at permanentgøre FVU engelsk og digital og sikre, at tilbuddet er tilgængeligt for alle i FVU-målgruppen⁶. Digitale kompetencer og basale engelskkompetencer er i dag blevet en forudsætning for at kunne begå sig i samfundet, ikke bare på arbejdsmarkedet, også som borger⁷. Også basale engelskkompetencer efterspørges i stigende grad fra virksomheder og er nødvendige for at kunne agere selvstændigt i dagens samfund. Det bør derfor være en offentlig forpligtelse at sikre alle voksne gratis adgang til at opnå de nødvendige basiskompetencer. FVU-digital og FVU-engelsk bør derfor udvikles til permanente tilbud på linje med FVU-dansk og FVU-matematik, og de skal også kunne samtænkes med anden opkvalificering/udvikling i folkeoplysende helhedsorienterede tilbud.

3. FVU Start skal tilbydes med flere trin for at tilgodese hele målgruppen

En af Reformkommissionens anbefalinger er, at FVU udvikles med særskilte tilbud for at imødekomme tosprogedes særlige behov⁸. Der findes allerede FVU-tilbud, FVU Start, der har til formål at gøre tosprogede med begrænsede danskfærdigheder klar til "almindelig" FVU og AMU. Men adgangsniveauet er for højt for en del tosprogede, der har mistet retten til danskuddannelserne jf. lov om danskuddannelse. Hvis de skal have en reel mulighed for at styrke deres muligheder i forhold til uddannelse og arbejde, så skal det nuværende FVU-tilbud suppleres med eller flere nye FVU-start-trin, med lavere krav til danskfærdigheder.

⁶ FVU Engelsk og FVU Digital blev udviklet som en del af trepartsaftalen fra 2017 som et nyt FVU-tilbud til beskæftigede og virksomheder. I forbindelse med Aftale om styrket opkvalificering fra 2020 blev adgangen til FVU Digital og FVU Engelsk udvidet til at omfatte hele arbejdsstyrken, dvs. også ledige/arbejdssøgende. Da trepartsaftalen i efteråret 2021 blev forlænget til udgangen af 2022, blev denne del blev imidlertid ikke forlænget, til trods for stor og stigende efterspørgsel fra både ledige, virksomheder og jobcentre. Det betyder, at ledige/arbejdssøgende ikke har haft adgang til FVU Digital og FVU Engelsk i 2022, og at udbuddet af begge fag ophører med udgangen af 2022, med mindre man i forbindelse med ny trepartsaftale bliver enige om en permanentgørelse.

⁷ I opkvalificering til den grønne omstilling samt den teknologiske udvikling er digitale kompetencer ligeledes en nøgelfaktor, se bl.a. *Manglende opkvalificering spænder ben for grøn omstilling, Concito (2022)*

⁸ *Reformkommissionens Nye reformveje 1 (2022)*

4. Tidsrammer for de enkelte FVU-trin skal udvides

Det er, som Reformkommissionen påpeger, ofte vanskeligt for en del tosprogede at nå de faglige FVU-mål inden for den fastsatte tidsramme for de enkelte FVU-trin, da læseplanerne tager udgangspunkt i en målgruppe, der har dansk som modersmål. Der eksisterer i dag mulighed for at tilbyde "almindelig" FVU-undervisning særligt tilrettelagt for tosprogede. Erfaringerne viser imidlertid, at tidsrammerne er for snævre, hvilket er et problem især for tosprogede kursister, men også for en del dansksprogede. Tidsrammen bør derfor udvides, således at max-timetallet pr. FVU-trin bliver 100 timer mod nu 80. Alternativt skal vilkår for genvisitering til samme FVU-trin efter individuelle behov lempes. Muligheden bør ikke forbeholdes tosprogede, men skal kunne tillempes efter individuelle behov.

5. Der skal gives mere tid til gennemførelse af trinprøver

Kravene for at bestå FVU-prøver er gennem de senere år blevet strammet, uden at der er afsat ekstra tid til gennemførelsen. Det opleves som et problem, at mange kursister, der faktisk lever op til trinmålene, alligevel dumper, fordi de ikke kan gennemføre prøven på den afsatte tid. Det gælder især for tosprogede kursister, men også for en del dansksprogede. Især de skriftsproglige dele af prøverne er komplekse og derfor tidskrævende. Prøvetiden bør derfor udvides ifm. afholdelse af trinprøver.

6. Der bør indføres et mere fleksibelt tilskudssystem med tillægstaxameter, så det bliver økonomisk rentabelt at udbyde OBU på mindre hold (ned til 3 deltagere)

I forbindelse med EUD-reformen i 2014 blev undervisningstaxameteret til ordinær ordblindundervisning for voksne sænket med ca. 32 pct. fra 2017. Det betyder, at det kun er økonomisk rentabelt at udbyde OBU, hvis holdet er fyldt, hvilket tvinger økonomisk pressede uddannelsesinstitutioner til først at udbyde OBU, når der er 6 tilmeldte. Det betyder, at voksne med ordblindhed får begrænset deres muligheder for ordblindundervisning. Dette er bekymrende set i lyset af, at antallet af deltagere på OBU-forløb fra 2013 til 2019 er faldet med mere end en tredjedel, på trods af at cirka en kvart million voksne danskere anslås at være ordblinde.

7. OBU-udredning og FVU-screening bør tilpasses den enkelte kursist og virksomhed

Under corona-nedlukningen var det muligt at foretage OBU-udredninger og FVU-screeninger online. Det anbefales, at denne mulighed gøres permanent med henblik på at effektivisere screeningsprocessen og nå bredere ud. Dog er det i denne sammenhæng vigtigt at understrege, at der i målgruppen for FVU og OBU er en høj andel af voksne, der mangler helt basale digitale færdigheder. Det skal derfor også være muligt at anvende papirtest ved FVU-screening, hvis det skønnes at imødekomme den enkeltes behov bedre.

Målsætning 2: Bedre vilkår for det opsøgende arbejde

8. Opsøgende arbejde skal udløse taxametertilskud, når rekruttering af deltagere i målgruppen lykkes (beløb pr. bekræftet holdkursist)

Det skal gøres lettere for uddannelsesinstitutionerne at lave opsøgende arbejde i virksomheder (og andre steder, fx. boligforeninger, a-kasser, kommuner o. lign.) i forbindelse med FVU og OBU.

I forbindelse med VEU-trepartsaftalen fra 2017 blev der afsat 100 mio. kr. til opsøgende arbejde.

Det kan dog være vanskeligt for mange udbydere at få del i midlerne. Derfor anbefales det, at der afsættes ekstra midler til udbydernes opsøgende arbejde, som udmønter sig i konkret undervisning af OBU- og FVU-forløb. Det vil styrke indsatsen for at nå ud til en større del af målgruppen og medføre en administrativ forenkling.

9. Tillægstaxameteret skal hæves til virksomhedsrettede OBU- og FVU-forløb, således at uddannelsesinstitutionerne kan stå for det administrative arbejde med at søge SVU til virksomheden

For mange virksomheder kan det administrative arbejde med at søge om SVU være en barriere for at sende deres medarbejdere på FVU- eller OBU-forløb. For at fjerne denne barriere anbefales det, at tillægstaxameteret til virksomhedsrettede FVU- og OBU-forløb hæves, så uddannelsesinstitutionerne kan stå for det administrative arbejde med at søge SVU til virksomheden.

Anbefalinger fra Reformkommissionens Nye reformveje 1, som AOF, FORA, Daghøjskolerne, LOF, FOF og DOF specifikt bakker op om:

- 2.1 Nyt digitalt efteruddannelsesoverblik
- 2.3.a Virtuelt optag på FVU
- 2.3.b National strategi for digitale undervisningsmaterialer
- 2.3.d Måltrettet FVU for personer uden dansk som modersmål
- 2.4.b Øget brug af virksomhedsforlagt undervisning